

EPISTOLA CĂTRE ENGLEZI

Prima scenă în care-l văd pe Victor Rebengiuc strălucind în „Hamlet” este atunci când Prințul se desprinde ușor de însoțitorii săi și nu scoate câteva clipe nici un cuvânt, ascultând uluit salvele de tun trase în cinstea ospățului regal! E o tăcere asurzitoare!...

După întâlnirea cu Duhul rigăi Hamlet, Prințul are, aici, o primă posibilă confirmare a fratricidului de la Elsinor: salvele de tun ce arată și glorifică bucuria de la masa lui Claudius și a Gertrudei! E o fericire prea exaltată, care voia să mascheze foarte bine, în ochii castelanilor și ai norodului, crima! Veselia regală voia să justifice, cu pană, o realitate falsă, nedemnă de un rege adevărat!

O altă probă a pohtelor criminale de care este plin Claudius este... epistola către englezi!

Da, în „Hamlet” apar câteva epistole care schimbă destinele unor protagoniști!

Trecem peste scrisorile înflăcărâte de iubire trimise de prințul Hamlet candidelor fecioare Ofelia! Trecem, zăbovind însă câteva clipe asupra lor. Ele cuprind dalbele sentimente și pulsuni ale fiului Gertrudei către fiica lui Polonius – care se transformă în câteva zeci de secunde în negarea lor, chiar de către Prinț! Hamlet a intuit că „după perdele” se aflau Claudius și Polonius, sau cineva care îi întindea o capcană, prin care să se dovedească limpede că el, fiul rigăi Hamlet, și-a pierdut mințile din dragoste pentru Ofelia, odrasla majordomului!...

Hamlet o trimite pe Ofelia la mănăstire... Poate și ca să se roage Domnului, să nu mai bată câmpii despre scrisori de dragoste, să nu mai viseze și să nu mai ia, cumva, în viitor, împreunarea sexuală drept prototip al fericirii!?

Repetăm: Hamlet, în această scenă, intuiește cursa în care trebuia să cadă! Gândirea, ca joc salvator, îl ajută să nu se piardă în capcana întinsă de Polonius. Nu se pierde, dar prețul este extrem de mare: pierde iubirea sfintei Ofelia!

Într-o altă scenă, Prințul, trimis în Anglia împreună cu foștii săi colegi de la universitățile germane, Rosencrantz și Guildenstern, are, iarăși, o presimțire – intuiție colosală! De ce trebuia ca el să fie însoțit în corabia spre Anglia de cei doi foști prieteni, deveniți, între timp, fluierile-flautele, slugile regelui Claudius? Puteau ei să-l însoțească, în Anglia, cu gânduri curate? Puteau, cumva... Căci de data aceasta Rosencrantz și Guildenstern nu se știe cu siguranță de ce sunt și ei trimiși în Anglia!... Chiar, din acest punct de vedere, puteau fi... curați! Altfel nu și-ar fi continuat drumul ducând cu ei epistola ce avea să le aducă moartea!

Căci – atenție! – Hamlet, îndoindu-se de toate, se îndoiește și de prietenia lor resuscitată și..., caută cu

mare dibăcie prin cabina vasului și găsește... o epistolă! În care se spune clar că Prințul, odată ajuns în Anglia, trebuia ucis! Între gândirea regelui afișată drept plină de bunăvoință de a-l trimite pe Hamlet în Anglia și realitatea acestei trimiteri era o distanță uriașă – ca între viață și moarte! Descoperind acest joc al gândirii perverse, Prințul face în așa fel încât Rosencrantz și Guildenstern să ajungă singuri în Anglia și să-și ducă singuri scrisoarea care, ajunsă în mâna adrisantului, îi condamnă la moarte! Astfel epistola ucigașă își îndeplinește rostul: cei ce o înmânează anglicanului mor, dar nu moare cel ce era hărăzit morții de către Claudius! Între gândirea regelui danez și fapta măcelarilor englezi intervine jocul sortii – Hamlet interpretând aici rolul Sortii!

Fericirea lui Claudius s-a bazat mereu pe crimă... Nu degeaba și-a ucis el fratele, cu sânge rece, într-o grădină paradisiacă! Dar Claudius, de data aceasta, a avut o prea mare încredere în gândirea sa perversă și în slugărnicia flautelor Rosencrantz și Guildenstern! Această încredere oarbă în geniul morții a dus la o ușoară relaxare a minții sale, relaxare care a dovedit cât de iresponsabilă poate fi planificarea criminală ce nu ține cont de spaima și iluminările din străfundul conștiinței și de legile aleatorii și buclucașe ale mișcării istoriei!...

Dacă Duhul din Hamlet ne duce cu gândul la Duhul din „Perșii” domnului Eschil, scrisoarea încredințată de Claudius însoțitorilor Prințului, ce trebuia să ducă la uciderea acestuia de către destinatarii englezi, ne poartă cu gândul la bătrânul Homer! Să ne reamintim: în „Iliada”: pornind de la lupta lui Licurgos împotriva lui Dionysos, căruia voia să interzică peste tot celebrarea cultului, dăm mai la vale de un superb pasaj – pe care nu ne îndurăm să nu-l cităm înainte de a reproduce episodul cu scrisoarea ucigașă ce ne duce la domnul Shakespeare...

„Cum e cu frunzele, așa-i și cu neamul sârmanilor oameni;

Unele toamna le scutură vântul și cad ofilite,
Altele codrul le naște-nverzind, dacă dă-n primăvară:
Astfel pe lume și valul de oameni se naște și moare.
Iar dacă vrei să cunoști și aceea ce-ntrebi, o, viteze,
Neamul din care sunt eu și pe care-l știu mulți: e în fundul

Tării păscute de cai, prin Argos, orașul Efira.
Cel mai șiret muritor a trăit pe acolo, Sisifos.
El s-a născut din Eol, Sisifos născut-a pe Glaucos,
Glaucos apoi a născut pe vrednicul Belerofonte,
Căruia zeii de zestre mândrețe i-au dat și virtutea
Fermecătoare. Dar Proitos îi puse gând rău și din țară
El pe voinic îl goni, că fuse mai tare ca dânsul
Printre argii, că de sus el avea peste aceia domnie.

Antia, mândra nevast-a lui Proitos, de patim-aprinsă,
Vru să se-apropie-n taină de el; însă Belerofonte,
Bun și cuminte fiind, învinse ispita femeii.

Dânsa lui Proitos atunci îi zise scornind o minciună:
„Una din două, sau mori sau *ucide-mi* (s.n.) pe

Belerofonte,

Dragoste silnic-a vrut cu mine să facă mișelul”.

Zise, și craiul de ciudă s-aprinse auzindu-i vorbirea,

Dar se feri să-l omoare, din teamă de sus, îl trimise

Tocmai în Licia, unde peirea să-și ducă el însuși

Semne de moarte scriind o mulțime pe-o placă-ndoită

Și poruncind s-o arate crăiescului socru să-l piarză”.

N-o să reținem aici finalul acestei trimiteri la moarte!

Ne interesează doar cum se burzuluiește Proitos, până la un fel de demență calmă, pragmatică, față de „vrednicul Belerofonte, Căruia zeii de zestre i-au dat și virtutea Fermecătoare” – și cum îi pune „gând rău” și-l gonește din țară!... Da, Proitos *se ferește să-l omoare* pe Belerofonte, din teamă de sus – și îl trimite *tocmai* în Licia, unde *pieirea să-și ducă el însuși*, semne de moarte *scriind* pe-o placă-ndoită!... Și Claudius *se teme* să-l omoare pe Hamlet! Când voise să se roage lui Dumnezeu, simțise că gândurile-i negre nu se ridicau spre cer! O spaimă de cele sfinte ar fi putut să-l cuprindă – deși el nu avea nimic sfânt!... Așa că era mai bine să-l trimită pe Prinț în Licia – Anglia, să-l omoare alții!... Astfel, printr-o scrisorică, poate că nu putea fi găsit vinovat de către Gertruda de moartea Prințului – și poate-l păcălea și pe Dumnezeu, pe care-l mai păcălise, ucigându-l pe riga Hamlet, fără să i se-ntâmplesse nimic rău!...

Repet: mi-ar plăcea să-l văd pe Rebengiuic jucând rolul Prințului. Niciodată nu e prea târziu. Genialul Laurence Olivier nu părea îmbătrânit în rolul Prințului, deși o îmbătrânire prematură e posibilă în rolul tânărului danez! Olivier avea fața palidă, privirea nesigură uneori, pronunția sugrumată, gâfâită sau isterică – de atâtea îndoieli ale minții, care-l măcinau! Dar nu era un anemic, cum nu era nici primul interpret al Prințului, pe vremea când domnul Shakespeare juca rolul Duhului... Nu, întâiul interpret era, se zice, dolofan, ca să nu spunem grăsan! Oricum, un bărbat puternic în toate cele, sportiv! Victor Rebengiuic sunt sigur că ne-ar propune un Hamlet în valori absolute! Cu forță, cu humor – da, da, multe replici cheie pot fi rostite cu ironie, nu doar bocite, într-o răgușită, dârdâită și teatrală lamentare... Marile întrebări ale lumii Hamlet și le pune în mintea sa strălucită, îndoindu-se... De aici vine și paloarea sa, nu din neoxigenarea creierului!... Și nici dintr-un minus hormonal! Pe românește, aproape neaș, am putea spune că Rebengiuic nu suferă de deficiențe organice... Să nu uităm că în scena duelului, cu mult încercatul în toate cele, pe la Paris, Laertes, Prințul îl învinge chiar fără efort, aproape *jucându-se*... Nu e nimic în el aprins de ură în acest joc de săbii! Laertes, din contră, e înflăcărat de ură și de dorința de a ucide, indusă de Claudius – însă nu le poate face față, de drept, îndemănărilor și propensiunilor ludice ale Prințului...

Marile scene interpretate de Rebengiuic, în rolul lui Hamlet, ar fi cele ale meditației în tăcere... În acele clipe Prințul se îndoiește chiar de ce vede și simte... Ultimele replici spuse de Hamlet–Rebengiuic ar putea fi rostite în

felurite tomuri: îndoiala, hotărârea, tristețea, descoperirea sigură a adevărului – în sfârșit! – trebuie nuanțate grozav, cum e și firesc să fie!... În general, în ultimul pasaj, înainte de a spune că „restul e tăcere” – destui interpreți erau covârșiți de amplitudinea unei sfârșeli, a unei prăbușiri în neant... Nouă ni se pare că „restul e tăcere” încununează cu luciditate lupta Prințului cu nesocotințele lumii căzute din țâțâni. Moartea sa repune lumea și adevărurile în țâțâni!

Deși apariția lui Fortimbras cel Tânăr are o semnificație grozavă în echilibrul piesei, eu aș încheia spectacolul altfel!... Ne-ar face plăcere ca în ultimele clipe ale vieții sale, Prințul, glorificând, prin mărturisirile sale față de Horatio, *Prietenia*, s-o vadă... s-o viseze apărând pe Ofelia!... Ar fi vorba de o împăcare în moarte, dincolo de moarte!... Îmbrăcată în alb, plină de flori, eventual murmurând un rând din scrisorile de iubire ale Prințului, ea l-ar ierta... De ce nu?... O nuntă în vis, simbolică, o împlinire dincolo de lumea de aici, căzută din țâțâni, o adiere cosmică, un triumf al *Iubirii*... De ce nu? Iertându-i Prințului șovăielile față de inocența ei, Ofelia – Mariana Mihuț ne-ar lăsa să înțelegem ceva fundamental: că a te îndoii înseamnă a fi responsabil față de tine însuși! Restul e tăcere.

